

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Triin Kaaver

## **Naistevastane vägivald äärmusrühmituses: Islamiriigi näitel**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Alar Kilp, PhD

Tartu 2016

## Sisukord

Sissejuhatus .....	3
1. Meetod .....	6
1.1 Uurimuslik lähenemine .....	6
1.2 Uurimisprobleem.....	6
1.3 Uurimisküsimused.....	7
1.4 Teoreetilised ootused.....	8
1.5 Analüütilised eristused .....	8
2. Teooria.....	9
2.1 Äärmusliku rühmituse defineerimine .....	9
2.2 Naiste kohtlemine äärmuslikes rühmitustes .....	10
2.3 Naiste kohtlemine ja õigused islamiusu allikmaterjalides.....	13
3. Empiiria .....	16
3.1 Kas Islamiriik kategoriseerub äärmusliku rühmituse alla? .....	16
3.1.1 Islamiriigi teke .....	16
3.1.2 Islamiriigi vastandumine äärmusliku rühmituse teoriaga.....	18
3.2 Kuidas koheldakse naisi kriisikolletes üldiselt? .....	20
3.2.1 Naiste kohtlemine maailma kriisikolletes.....	20
3.2.2 Naiste kohtlemine islamimaailma kriisikolletes .....	21
3.3 Kas naiste väärsti kohtlemine on osa olemisest äärmuslik rühmitus? .....	23
3.4 Kuidas põhjendavad Islamiriigi äärmuslased naiste väärsti kohtlemist?.....	25
3.5 Kas Islamiriigi vägivallatsemisel on seos Süüria ja Iraagi ajalooga?.....	26
3.6 Kuidas suhestub naiste väärkohtlemine islami pühakirja Koraaniga? .....	27
4. Diskussioon.....	30
4.1 Islamiriigi tekkepõhjused .....	30
4.2 Naiste õiguste rikkumine .....	30
4.3 Islamiriigi vastavus teorialle.....	31

4.4	Tuleviku perspektiivid.....	31
4.5	Vägivalla eristused .....	32
4.6	Võimalused edasiseks uurimiseks .....	33
	Kokkuvõte.....	34
	Summary .....	37
	Kasutatud kirjandus.....	39

## **Tabelid**

Tabel 1.	Raamistik naiste õigustest erinevates kriisikolletes .....	8
Tabel 2.	Võrdlus äärmusrühmituste käitumisest naistega.....	13
Tabel 3.	Naiste õigused erinevates kriisikolletes .....	32
Tabel 4.	Uurimisküsimuste järeldused ja arutelu .....	34

## Sissejuhatus

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on kahe arusaama vaatlemine ja nende tagamaade väljaselgitamine. Nimelt on kristlikus maailmas laialdaselt levinud arvamus, et islamiusk on vägivaldne ning naisi represseeriv religioon. Samuti ollakse valdavalt seda meelt, et Islamiriik on islamiusu sünnitis. Mõlema väite kontrollimisel on naised ning nendega käitumine Islamiriigis kesksel kohal.

Töö seab endale esiti teoreetilise raamistiku ja teeb analüütilised eristused. Uurimistöös hinnatakse, mis ja milline on äärmuslik rühmitus islamimaailmas. Selle abil saab hinnata, kas Islamiriiki (ISIS, IS) kui sellist saab üldse lugeda äärmusliku rühmituse alla. Samuti tuuakse välja naiste õigused islamiusu allikmaterjalides, naissoo kohtlemine islami traditsioonides ja äärmuslikes rühmitustes. See viib aruteluni, kas islami tänased traditsioonid ja praktiseerimised vastavad selle allikmaterjalidele. Bakalaureusetöös võrreldakse naiste olukorda kriisikolletes nii konventsionaalse armee, islami peavoolu ja islamistlike äärmusrühmituste vaatepunktidest. Võrdluse väljundina selgub, kas ja kus kriisikolletes muutub naiste olukord halvemaks ning millest see on tingitud.

Bakalaureusetöö empiirilise osa ülesandeks on teha kindlaks, kas islam kui religioon on osaline Islamiriigi tekkes ja selle vägivallatsemises naistega. Seejuures analüüsitakse ka teisi faktoreid, millest Islamiriik võib olla alguse saanud. Islamit seejuures välja ei jäeta, kuid analüüsi lisatakse traditsioonidest ja riiklikest represseerimistest tulnud mõjutusi, mis võivad viia uurimistöö tulemuseni, et Islamiriik ei kohtle naisi vägivaldselt religioossetel põhjustel ega ole alguse saanud islami allikmaterjalides öeldust.

Käesoleva bakalaureusetöös mõeldakse Islamiriigi all rühmitust, mis vägivallatseb Iraagi ja Süüria aladel, mille pealinnaks on Raqqa ning, mis väidab end täitvat Püha sõja eesmärke. Islamimaailma all mõeldakse maailmajagusi, kus islam on kõige enam levinud ehk siis Lähis-Ida ning Põhja-Aafrika piirkondi. Bakalaureusetöö ei võrdsusta mõisteid islam ja Islamiriik. Islami all mõeldakse religiooni ning sellega kaasnevaid tõekspidamisi ent Islamiriigi all mõeldakse inimeste grupeeringut Süüria ja Iraagi aladel, mis enda sõnutsi peab Püha sõda.

Kui bakalaureusetöös viidatakse naistevastasele vägivallale või naiste ärakasutamisele, siis mõeldakse selle all Naistevastase vägivalla likvideerimise deklaratsiooni kohaselt „igasugust naiste vastu suunatud vägivallaakti, mille tulemuseks on või võib olla füüsiline, seksuaalne või psühholoogiline kahju või kannatus, sealhulgas ähvardamine selliste tegudega, sundimine või omavoliline vabadusepiiramine, olgu see siis avalikus või eraelus (Declaration on the Elimination of Violence against Women 1993, 3).” Deklaratsiooni teine artikkel hõlmab endas erinevaid naistevastase vägivalla vorme nagu naissoost laste seksuaalne ärakasutamine, naiste ümberlõikamine, vägistamine nii abielus kui vallaliste naiste hulgas, naiste müümine ja sund prostitutsioonile, peksmine, seksuaalne ahistamine tööl, kommuunis või riigis toimuv füüsiline, seksuaalne ja psühholoogiline vägivald (Declaration on the Elimination of Violence against Women 1993, 3).

Bakalaureusetöö laiemaks eesmärgiks on tõsta teadlikkust naiste olukorrast Islamiriigi ning Iraagi ja Süüria aladel. Samuti proovitakse töö kaudu inimesi mõistma panna, et kõik kummipaasidega üle Vahemere tulevad inimesed, ei ole tulnud siia majanduspagulasteks, vaid arvestatav osa neist otsib abi lootusetust olukorrast pääsemiseks. Kuna töö heidab pilgu Islamiriigi sisse, siis on sellevõrra parem nii ametnikel kui lihtinimestel mõista, kuidas organisatsioon on üles ehitatud ning, kuidas see toimib. Töö käigus saab tunda rühmituse nõrku ja tugevaid külgi ning seeläbi on ehk riikidel, organisatsioonidel parem õõnestada Islamiriigi tegevust ning viimaks selle tegevus lõpetada, et väheneks põgeniketulv ja naiste väärkasutamine.

## 1. Meetod

### 1.1 Uurimuslik lähenemine

Käesoleva uurimistöö näol on tegemist kvalitatiivse analüüsiga. Analüüsi aluseks on kirjandusallikad, mitmed teadusartiklid kui raamatud. Kõik uurimistöös kasutatavad teadusartiklid on eelretsenseeritud. Sellegipoolest peab tõdema, et Islamiriigi kohta ei leidu veel küllaldaselt teaduslikku ja kirjalikku informatsiooni ning seega on kasutusele võetud visuaalsed materjalid dokumentaalfilmide näol. Uurimistöös kasutatavad dokumentaalfilmid heidavad pilgu Islamiriigi sisse. Dokumentaalfilmid on välja antud usalduslike meediaväljaannete poolt ning uurimuses on välditud amatöörvideode kasutamist. Dokumentaalfilmides räägivad Islamiriigist põgenenud naised oma sealsest olukorrast. Nad jagavad siseinfot sellest, kuidas moslemitest ja mittemoslemitest naisi koheldakse, milline on naiste hierarhia ning kuidas naisi Islamiriigi sõdalaste poolt koheldakse. Samuti toovad neis filmides ISISe võitlejad välja põhjendusi, miks nad võivad naistega alandatult käituda.

Kuna Islamiriik väidab oma tegevustes järgivat Koraani, siis annavad filmides toodud väited võimaluse analüüsiks selle kohta, kas nad seda tõesti ka teevad ning seejärel selgub, kas IS on rajanud oma ideoloogia islamile. Samuti saab filmide põhjal võrrelda naiste olukorda Islamiriigis ning teistes äärmusrühmitustes ja kriisikolletes, et mõista naiste olukordade erinevust või sarnasust. Dokumentaalfilmid annavad piisavalt informatsiooni ka selle kohta, kas IS vastab äärmusrühmituse teooriale. Filmidele lisaks ammutatakse lisainformatsiooni raamatutest ja teadusartiklitest, sest filmid ei anna kogu vajalikku teavet, et vastata uurimisküsimustele. Kui visuaalsete materjalide ja kirjandusallikate põhjal tehtud analüüse vastandada loodud teoreetilisele raamistikule ja analüütilistele eristustele, siis selguvad uurimistöö tulemused.

### 1.2 Uurimisprobleem

Bakalaureusetöö eesmärgiks on mõista, millistel põhjustel tekkis Islamiriik ning millest tuleneb nende aladel elavate naiste väärkohtlemine ning kas see protsess on seoses islamiga või mitte. Samuti on töö eesmärgiks dokumentaalfilmide abil edasi anda emotsioone ja läbielamisi, et mõista rühmituse aladel toimuvat paremini. Läbi

dokumentaalfilmide, teadusartiklite, raamatute püütakse leida vastuseid, kas Islamiriigi käitumine ja olemus on islami järgiv. Oluline on mõista, kas Islamiriigi käitumine lasub islamil, ajalool või traditsioonidel.

Uurimisaluseks äärmuslikuks rühmituseks kujunes IS just sel põhjusel, et see on praegu otseselt seotud Euroopas ja Süüria, Iraagi naaberriikides toimuva põgenikekriisiga. Samuti seetõttu, et see on hetkel kõige enam poleemikat tekitav ja kõige aktiivsem islamiradikaalide organisatsioon, kes veel hiljuti tunnistas Pariisi terroriakti enese tööks olevat. IS valiti ka seepärast, et selle sisemaailmast on valminud kõige rohkem hiljutisi dokumentaalfilme, mille põhjal, lisaks raamatu- ja artikliallikatele, saab aimu Islamiriigis toimuvast ning vastuseid uurimisküsimustele.

### 1.3 Uurimisküsimused

Töö keskseks küsimuseks on: „Mis on naiste väärkohtlemise põhjusteks äärmuslikus rühmituses nimega Islamiriik?”

Sellele küsimusele püütakse leida vastuseid kuues osas. Uurimistöö edasine liigendus koosnebki järgnevatele alaküsimustele vastuste otsimisest.

1. Kas Islamiriik kategoriseerub äärmusliku rühmituse alla?
2. Kuidas koheldakse naisi kriisikolletes üldiselt?
3. Kas naiste väärsti kohtlemine on osa olemisest äärmuslik rühmitus?
4. Kuidas põhjendavad Islamiriigi äärmuslased naiste väärsti kohtlemist?
5. Kuidas suhestub naiste väärkohtlemine islami pühakirja Koraaniga?
6. Kas Islamiriigi vägivallatsemisel on seos Iraagi ja Süüria ajalooga?

Kuus alaküsimust on olulised sellepolest, et neile vastuste leidmisel saame olulist informatsiooni, miks Islamiriik tekkis ning millised on selle tagamaad. Samuti leiame, kas IS kuulub äärmuslike rühmituste hulka ning kas rühmitus tegutseb Koraani järgi. Kui küsimustele on vastused leitud, siis teame ka seda, kas islam represseerib naisi või toimub naistega vägivallatsemine Islamiriigis seetõttu, et ta on äärmuslik rühmitus. Vastates saame ka aimu sellest, kas naistevastane vägivald kriisikolletes on omane ainult äärmuslikule rühmitusele islamimaailmas või toimub see ka mujal.

## 1.4 Teoreetilised ootused

Bakalaureusetöö seab hüpoteesiks, et Islamiriik ja selle agenda ei ole rajatud islamile. Samuti oodatakse, et naiste väärkohtlemine Islamiriigis ei tulene islamist, vaid selle väärastunud traditsioonidest. Loodetakse leida, et Islamiriik vastab oma olemuselt vähemalt kolmele äärmusliku rühmituse tunnusele ning ei kohtle naisi Koraani järgi. Uurimistöö ootuseks on ka see, et naistevastane vägivald ei ole mitte ainult omane Islamiriigile, vaid ka teistele kriisikolletele maailmas.

## 1.5 Analüütilised eristused

Bakalaureusetöö eesmärgi täitmise koha pealt on oluline eristada naiste kohtlemist sõjaolukordades. Selle jaoks, et kindel olla, kas Islamiriigi naistevastane vägivald tuleneb islamist, kriisist või traditsioonidest tehakse nende vahel kindel eristus alloleva tabeli näol. Töö lõpus täidetakse tabel analüüsi vastustest tulnud väidetega.

**Tabel 1. Raamistik naiste õigustest erinevates kriisikolletes**

<b>Naiste kohtlemine kriisikolletes</b>		
	<b>Konventsionaalne armee</b>	<b>Äärmusrühmitus</b>
<b>Islamimaailmas</b>	Hinnatakse Süüria ja Iraagi riiklike armeede käitumist naistega. Vastatakse uurimisküsimuste 5 ja 6 alusel.	Hinnatakse ISISE ja teiste islamimaailma äärmusrühmituste käitumist naistega. Vastatakse uurimisküsimuste 1 ja 4 alusel.
<b>Üldiselt</b>	Hinnatakse naiste olukorda kriisikolletes mujal maailmas ja võrreldakse seda kriisidega islamimaailmas. Vastatakse uurimisküsimuse 2 alusel.	Hinnatakse äärmusrühmituste käitumist naistega üldiselt ja otsitakse erinevusi-sarnasusi Islamiriigiga. Vastatakse uurimisküsimuse 3 alusel.

Allikas: autori koostatud



## 2. Teooria

### 2.1 Äärmusliku rühmituse defineerimine

Selle jaoks, et leida, kas Islamiriiki saab üleüldse nimetada äärmuslikuks rühmituseks, peame vaatlema, millised on tema tunnusjooned ja käitumismustrid. Äärmusrühmituse all vaadeldakse islamimaailma sees olevate gruppide ühiseid jooni. Moslemitest äärmuslasi nimetatakse väliskirjanduses tihti džihadistideks, kes on alustanud Püha sõda (*jihad*), USA, Euroopa ja kõigi nende vastu, kes ei toeta nende nägemust. Kõige ironilisem on seejuures fakt, et enamik rünnakuid toimuvad islamimaailma sees kui väljas (Palmer & Palmer 2008, 1). Moslemitest äärmusgruppe on väga palju, ent aastatuhande alguses oli tuntum neist 9/11 rünnakute taga olnud al-Qaeda, kelle vastu alustas USA pärast rünnakuid „terrorismivastast sõda.” Paraku ei ole olukord pärast sõda muutunud, pigem on terrorism ja ekstremism moslemiriikides süvenenud (Palmer & Palmer 2008, 3). Järgnevalt tuuakse välja kuus äärmusrühmituse tunnust.

#### 1. Kindlad põhimõtted, diskursus

Ekstremistlikel grupeeringutel on omad põhimõtted ning diskursus, mida nad jälgivad. Kui vaadelda islamistlikke äärmusrühmitusi, siis nende eesmärgiks on pidada Püha sõda, tuua riigivalitsemisse islami aluspõhimõtted (üldselt on need aluspõhimõtted väärastunud) (Jan 2015, 5). Äärmusrühmitused on oma põhimõtetes väga kinni ning kõiki, kes ei mõtle nendega sarnaselt, peetakse vaenlasteks (Gereluk 2012, 7).

#### 2. Ideoloogiale toetuse otsimine islami allikmaterjalidest

Jan leiab, et rühmitused otsivad oma ideoloogiatele toetust Koraanist ja Prohvet Muhammadi ütlustest. Läbi nende tekitavad nad omale diskursuse, mida levitada läbi propaganda ja avalike väljaütlemiste (Jan 2015, 5). Samuti otsivad ekstremistid Koraanist põhjendusi surmasaadetutele, terrorismile, karistamistele, häbistamisele (Jan 2015, 5).

#### 3. Vastandumine mittemoslemitele

Äärmusgrupid vastandavad end juutidele, kristlastele ja isegi moslemitele, kes nende arust ei ole küllalt pühendunud (Gelles et al 2005, 4). Äärmuslased mõrvavad religioosseid vähemusi nagu šiiite ning neid, kes ei usu islamit üldse (jaziidid,

kristlased) (Celso 2015, 257). Ekstremistid põhjendavad oma käitumist sellega, et kaitsevad islamit ning selle seadusi (Rogan 2010, 400). Mitteuskujate tapmine on nende hinnangul usu puhastamine ning nad leiavad, et mitteuskujad on tapmise ära teeninud (Rogan 2010, 408).

#### **4. Püha sõja pidamine**

NCIS ekspertide andmetel arvavad äärmuslased, et moslemitele ei tohiks mitte miski olla tähtsam kui Püha sõda uskmatute vastu. Kusjuures, enne 20.sajandi algust sellist lähenemist ja mõtlemist islamis ei olnud (Gelles et al 2005, 4). Ekstremistigrupid usuvad, et vaid õiged islamiusulased peavad Püha sõda (Gelles et al 2005, 5) ning seda tehakse selleks, et luua moslemite kalifaat (Torres et al 2006, 408). Nad õigustavad sõja pidamist sellega, et pöörata rahvas ja riik algse islami suunas (Celso 2015, 255).

#### **5. Vägivalla õigustamine usulistel alustel**

Ekstremistid otsivad Koraanist põhjendusi oma terroristlikule käitumisele, mõrvadele, karistamisele ja häbistamistele (Jan 2015, 5). Äärmuslased peavad Püha sõda, sest nad võitlevad jumala nimel ning saavad seeläbi surres paradiisi (Palmer & Palmer 2004, 3), õigustades nii oma vägivaldset käitumist. Samuti väidavad äärmuslased, et islamimaailma on vallutanud suur kurjus (Torres et al 2006, 408) ning selleks, et islamit kaitsta, peab kasutama vägivaldseid meetmeid.

#### **6. Propaganda**

Äärmuslased kasutavad massimeediat selleks, et inimesi šokeerida ning olla kogu aeg nähtavad ja uudistes ülekantavad. Nad tapavad, röövivad ja mõrvavad selleks, et nende sõnum oleks kõigile kuuldav (Torres et al 2006, 399). Seeläbi on nende eesmärgiks saada uusi võitlejaid (Torres et al 2006, 400). Kõige enam kasutatakse propaganda tegemiseks internetti, sest sellele pääsevad ligi kõik inimesed (Torres et al 2006, 406-407).

### **2.2 Naiste kohtlemine äärmuslikes rühmitustes**

Kui vaadelda naistega käitumist ekstremistide seas, siis valdavalt on märgatav sama tendents. Nii Taliban, Jemaa Islamiya, Hamas kui ka mõned teised islami radikaalide ühendused soovivad oma aladel näha polügaamiat; tahavad abielluda lastega alates

ühiksa aasta vanusest; nõuavad, et naised oleksid avalikkuses täielikult kaetud; ei luba naistel lahutada; tahavad laste hooldusõigust ning pärandiseadust, mis eelistaks mehi (Weiner 2004, 49). Nad karistavad naisi, keda süüdistatakse tõendamatu abielurikkumises või prostitutsioonis, kividega surnuks löömisega (Weiner 2004, 50). Islamistid näevad naisi kui objekte, kes ei tohi end kuidagi seksuaalselt väljendada ehk nende mõistes nahka näidata, sest see võib viia moslemist mehe tegudeni, mida naine pärast kahetseb. Just naine kannab nende arust süüd siis, kui mees teda seksuaalselt ära kasutab (Weiner 2004, 54-55).

Seega on olulisemad tunnused, mille põhjal saab määrata äärmusrühmituse käitumist naistega ekstreemseks:

1. Lastega abiellumine
2. Naiste õiguste puudumine
3. Naised peavad olema pealaest jalatallani kaetud
4. Naised ei või omada vara ega lahutusõigust
5. Naiste süstemaatiline represseerimine, tapmine, vägistamine, vägivallatsemise
6. Naiste karistamine

Selles, et kindel olla, kas naiste väärkohtlemine on tõepoolest äärmusliku rühmituse tunnuseks, vaadeldakse lühidalt kolme äärmusrühmituse käitumist naistega. Kaks neist rühmitustest on pärit islamimaailmast ja üks mujalt maailmast. Hinnatakse, kas neile grupeeringutele on omased ülaltoodud tunnused ning otsitakse veel sarnaseid tunnuseid.

### *Taliban*

Taliban pidas 1990. aastal Afganistanis kodusõda ning tahtis äärmusrühmituse kombel taastada „moraalsuse” ja pöörduda tagasi „puhta” islami juurde. Kui nende kontrolli all oli 90% Afganistanist, siis tehti naistele mitmed ettekirjutused. Naised ei võinud töötada väljaspool kodu, ei võinud käia ilma meessaatjata tänavatel, pidid olema täielikult kaetud *burqa*’ga, ei tohtinud kasutada kosmeetikat, kõvasti rääkida ega naerda. Need, kes ei pidanud korraldustest kinni, said Talibani käe läbi, kas peksa või surma. Naised, kes küüsi värvisid, jäid ilma oma sõrmedest ning need, kes julgesid üksi kodust väljas käia, naljutati surnuks (Franks 2003, 139-140). Samuti ei tohtinud tüdrukud käia koolis,

kanda ehteid ning nad tapeti abielurikkumiste eest. Taliban orjastas naised, kelle nad olid kätte saanud kodusõja ajal. Naistel ei olnud seaduse ees mitte mingeid õigusi, neile oli keelatud poliitiline esindatus ja kodanikuõigused (Goodson 2001, 415-419; 423). Seega puudus naistel ka õigus lahutada (Goodson 2001, 423).

### *Boko Haram*

Sekt sai alguse 2000. aastate alguses Nigeerias. Ka nende eesmärgiks sai Islami seaduse rakendamine riigi siseelus (Taylor 2014, 2). See grupeerung kasutab naiste peal vägivalda. Näiteks rööviti Nigeeria tüdrukutest kooliõpilased, kellele õpetati kristlust, nende koolidest, sest nad vajasid karistust selle eest, et nad õppisid. Mõned on küll pääsenud, kui kakssada neidu on rühmituse käes vangis ning neid sunnitakse pöörduma islamisse, neid vägistatakse, müüakse või pannakse võitlejatele naiseks. Naised „teenivad” võitlejaid olles nende seksiorjad (Taylor 2014, 7).

### *Revolutionary Armed Forces of Colombia (Kolumbia Revolutsioonilised Armeed (KRAJ))*

Kolumbia Revolutsioonilised Armeed asutati 1960nendatel. Grupeeringu eesmärgiks on võidelda kommunismi ideoloogia eest Kolumbias. Intervjuust naisega, kes oli grupeeringu liige, selgub, et naiseks eksploatatakse ka Kolumbias äärmusrühmituse poolt. Naise kasutatakse seksuaalselt ära ning nad elavad pidevas hirmus ning vägivaldas. Naistele õpetatakse marksistlikke ideoloogiaid ning neid koheldakse kui orje (The Guardian 2008). KRAJ röövib naise, lapsi ning mehigi ning vägistab esimesi. Amnesty Internationali üks raportitest ütleb, et Kolumbia konfliktis kannatavad naised piinamiste, orjuse ning ümberlõikamiste käes (Paterson 2013). Patersoni artikkel väidab, et Armeed röövivad noori tütarlapsi oma võitlejate meeleheaks ning rahuldamiseks. Artikli hinnangul karistatakse naise KRAJi liikmete poolt seksuaalvägivaldaga just etnilistel või poliitilistel põhjustel (Paterson 2013).

**Tabel 2. Võrdlus äärmusrühmituste käitumisest naistega**

Tunnused	Taliban	Boko Haram	FARC
Lastega abiellumine			√ (ei abielluta, kuid kasutatakse ära)
Naiste õiguste puudumine	√		
Naiste keha üleni katmine	√		
Naiste lahutus- ning varaõiguse puudus	√		
Naiste süstemaatiline represseerimine	√		√
Naiste vägistamine		√	√
Naiste karistamine	√	√	√
Ideoloogia olemasolu	√	√	√
Naised ei käi koolis	√	√	
Naiste röövimised	√	√	√

Allikas: autori koostatud

Tabeli põhjal võib järeldada, et mõned omadused on äärmusrühmitustel reeglina olemas. Neil on olemas ideoloogia, et nad koguksid järgijaid ning antud uurimistöös vaadeldud kolmest näitest näeme, et rühmitustele on omane ka naistevastane vägivald, suuremal või vähemal määral. Islamistlikud rühmitused on mõlemad naistega vägivaldsed, kuid samuti on seda ka FARC. Seega võib kindel olla, et naiste väärkohtlemine on üks äärmusrühmituste tunnuseid nii Islamiriigis kui mujal.

### **2.3 Naiste kohtlemine ja õigused islamiusu allikmaterjalides**

Nagu juba öeldud, siis äärmusrühmitused üritavad leida oma tegevusele põhjendusi, suunda ja tunnustust just Koraanist ning teistest islami pühadest allikatest. Kuna töö keskendub naistevastasele vägivaldale islamistlikus äärmusrühmituses, siis on oluline teada, kas islam sellist käitumist tõepoolest toetab. Seda tehakse raamatu „Naine judaismis, kristluses ja islamis” abiga, kus on välja toodud erinevaid tsitaate Koraanist, mis käsitlevad naiste kohtlemist islamis.

Esiti on oluline mainida, et Koraan ei eelista poissi tüdrukule ega vastupidi. Ehkki araablased enne islami usku tapsid vastsündinud tüdruke, siis Koraan keelas selle ära. (Azeem 2012, 18). Samuti peab Koraan meest ja naist teineteist täiendavateks ja vajalikeks (Hommik-Mrabte 2011, 89).

Oletatavast võrdsusest annab aimu ka see, et naise ja mehe tunnistus peaks olema Koraani kohaselt võrdne. Kui mees süüdistab naist abielu petmisest ning naine väidab vastupidist ning mõlemad vannuvad oma tõtt viis korda, siis peetakse naist süütuks ent abielu lahutatakse igal juhul (Azeem 2012, 23). Kuigi abielurikkumist peetakse nii islamis, kristluses kui ka judaismis patuks, siis Koraan ütleb, et abikaasa, kes petab väärrib surma, olgu selleks siis mees või naine (Azeem 2012, 26).

Naistele on islamiusus lubatud ka vaidlemine ning nad ei pea pidama oma abikaasat kõige targemaks ja kõige õige allikaks (Azeem 2012, 20). Ent perekonnapeaks on islamiusus siiski mees (Azeem 2012, 31) (Hommik-Mrabte 2011, 94). Siiski saab naine omada abielus oma vara, mis ei kuulu tema abikaasale ega perekonnale ning, mis isegi lahutuse korral jääb talle (Azeem 2012, 34) (Hommik-Mrabte 2011, 93). Abielu on islamiusus püha, lubades küll abikaasadel lahutada, kuid ei leia seda heaks tavaks olevat. Mõlemal poolel on õigus abielu lõpetada (Azeem 2012, 38) (Hommik-Mrabte 2011, 91). Ka Prohvet Muhammad on selleks ise nõusoleku andnud. Kui naine väidab mehe vägivaldse olevat või abielukohustusi mitte täitvat ning seetõttu lahutust tahab, siis astub ette islamikohus, kes abielu lahutab (Azeem 2012, 39). Samuti on naistel õigus lasta sunnitud abielu tühistada (Hommik-Mrabte 2011, 93-94)

Üldiselt aga lahutust ei soosita ning Koraan palub meestel olla naistega lahke, isegi kui suured tunded puuduvad, et lahutust vältida. Sama õpetust on andnud ka Muhammad. Kui naine häbiväärselt, lubamatult käitub, peab mees temaga esialgu rääkima. Kui see ei mõju, siis lahkuma nende ühisest süngist ja kui ka sellest suuremat abi pole, siis naist lööma (Azeem 2012, 40). Kui läbi viimase naise käitumine muutub, siis ei ole mehel õigust naist rohkem füüsiliselt karistada. Juhul, kui füüsiline karistamine ka ei toimi, siis lõpetatakse see tegevus ning minnakse perekondliku nõustamise juurde. Prohveti poolt on keelustatud põhjendamata vägivald (Hommik-Mrabte 2011, 89). Väärkohtlemise eesmärgiks ei ole mitte hirmutada, vaid naisi oma tegude üle mõtlema panna (Azeem 2012, 41). Kui aga mees ei täida abielukohustusi, siis naisel on lubatud mehega vaid rääkida, kuid mitte teda voodist hüljata või lüüa, sest naine võib ise seetõttu veel

suuremaks ohvriks sattuda. Vaid kohus võib kehvasti käituvat meest noomida ning keelata naisel temaga samas voodis magamast ning meest füüsiliselt karistada (Azeem 2012, 43).

Koraan lubab mehel abielluda mitme naisega (kuni 4), kuid seejuures peab ta kõiki neid naisi kohtlema võrdselt ja õiglaselt (Azeem 2012, 54). Samuti peavad kõik naised ja mees olema nõus polügaamse eluga (Azeem 2012, 60). Päriselus on monogaamia levinud rohkem kui polügaamia (Hommi-Mrabte 2011, 96).

Koraan soovib, et naised end kataks ja käiksid pilgud maas. Naine ei tohi näidata oma ilu ega ehteid ning peab seetõttu katma on pea, kaela ja rinna (Azeem 2012, 64-65). Katma ei pea end abikaasa, sugulaste, naiste ja laste juuresolekul. Islamiusus peab naine olema tagasihoidlik, et end laimamise eest kaitsta (Azeem 2012, 65) (Hommi-Mrabte 2011, 95).

Saame koostada nimekirja naiste õigustest ja vabadustest ning hiljem selle põhjal analüüsida, kas need on naistele tagatud ka Islamiriigis. Tähtsamad naiste õigused ja vabadused islamis on:

1. Mees ja naine on võrdsed, teineteist täiendavad
2. Naistel on õigus lahtusele
3. Selleks, et tappa, peab olema selge tunnistus
4. Naine saab omada vara ning raha
5. Naine ei ole kohustatud sunnitud abieluks
6. Naise vastu võib kätt tõsta vaid erandjuhtudel
7. Polügaamiaga peavad olema nõus mõlemad abikaasad
8. Naine peab katma oma pea, kaela ja rinna

Autor Azeem lisab, et ehkki allikmaterjalid väidavad ülaltoodut, siis tegelikus elus kõik see ei kehti. Naisi koheldakse tema hinnangul teisejärgulistena, neil puudub sõnaõigus, õigus varale ning neid võidakse kergekäeliselt tappa. Islamiühiskond on pikka aega oma tegelikest seadustest kõrvale kaldunud (Azeem 2012, 69-71). Seega on suhteliselt suur tõenäosus, et islamimaailmas ja Islamiriigis koheldaksegi naisi ebaõiglaselt ning Koraanile vastamatult.

## 3. Empiiria

### 3.1 Kas Islamiriik kategoriseerub äärmusliku rühmituse alla?

#### 3.1.1 Islamiriigi teke

Islamiriik kontrollib territooriume nii Iraagis kui Süürias ning rühmituse sees elab viis miljonit inimest (Kaválek 2015, 1). Islamiriik sai alguse Iraagist ning arenes sealt edasi ka Süüriasse ja võttis endale seetõttu koondnimetuse Islamiriik. Rosany sõnab oma artiklis, et Islamiriigi rühmitus on suunatud „õige” ja „puhta” islamiusu taastamisele käies seeläbi prohvet Muhammadi jälgedes. Autor lisab, et rühmitus proovib saada enese kontrolli alla võimalikult suurt ala ning ettekäändeks kasutatakse Püha sõda (*jihad*), lubatakse sõduritele usulist lunastust ning eeldatakse iga moslemi alluvust rühmitusele. Neil põhjustel sai rühmitus enda kontrolli alla 2014. aasta suvel suuri maa-alasid nii Iraagis kui Süürias (Rosany 2015, 94). Selleks, et mõista, kuidas rühmitus alguse sai, peame vaatlema mõlema riigi lähiajalugu.

Autor Rosany kirjeldab, et pärast Saddam Husseini kukutamist Iraagis 2003. aastal haaras ohjad riigis USA, kuid see tõi kaasa riigi kokkukukkumise, sest ameeriklased eelistasid võimul näha rohkem šiite kui sunniite. Ta lisab, et riigist sai võitlusareen viimase kahe rühmituse ja ameeriklaste vahel. Sunniidid, kes olid riigis võimu kaotanud muutusid radikaalseteks terroristideks tappes, õhku lastes tuhandeid šiitidest tsiviiliskuid (Rosany 2015, 95). Dokumentaalfilm „Enemy of Enemies: Part I (2015)” kirjeldab, et konflikt sai alguse sellest, et ameeriklased ei tundnud Iraagi ülesehitust ja tavasid ning otsustasid seda demokratiseeruda kukutades Saddam Husseini ja valides etteotsa inimesi, kes neile sobisid. Film räägib, et ameeriklasi vihates leidsid erinevad usulahud ühist kõlapinda, et rünnata, pommitada ja terroriseerida oma vastaseid, nii ameeriklasi kui šiite. Samuti ühinesid sel põhjusel mitmed äärmusrühmitused omavahel moodustades al-Qaeda Iraagis, millest hiljem kasvas välja Islamiriik Iraagis. Riigis laiutav probleem võttis kodusõja mõõtmed (Enemy of Enemies 2015 Part I).

Peagi teatati uuest rühmitusest nimega Iraagi Islamiriik, millest sai sunni mässuliste grupeering (Enemy of Enemies 2015 Part I, min 23.00). Filmi andmetel, tekkis ameeriklastel plaan hakata maksma hõimurühmadele palka selle eest, kui nad ameeriklastega koos võitlesid. See töötas väga hästi, sest mäss ja Iraagi Islamiriik peaaegu, et suri välja, kuid kui ameeriklased tahtsid anda sõdurite palgad Iraagi



valitsuse kanda, siis valitsus keeldus ning kuna sõduri kuskilt mujalt enam raha ei saanud pöördusid nad mässuliste ridadesse (Enemy of Enemies 2015 Part I, min 25.00-27.32). 2010. aastal sai Islamiriigi rühmituse eesotsa Abu Bakr al-Baghdadi. Ta haaras sõtta Saddam Husseini endisi kaaskondlasi ja restruktureeris üksuse painduvaks ja distsiplineerituks. Selle tulemusena suutsid Iraagi Islamiriigi sõdurid smuugeldada naftat ameeriklaste nina all ja teenida sellega raha, et edasi tungida Süüriasse (Rosany 2015, 96) (Enemy of Enemies 2015 Part II).

Araabia kevad jättis mitmed moslemienamusega riigid tugeva keskviimuta ning see lubas salafistide ülestõusu, kes nõudsid riigikorralduste islamiseerimist ja ühtse Islamiriigi teket. 2011. aasta lõpul sai just Süüriast selle uue nõudmise keskus (Rosany 2015, 96). Rosany kirjeldab, et liikumine haaras endaga kaasa väga paljusid. Tema hinnangul muutusid ülestõusmised järk-järgult militariseeritumaks ja radikaalsemaks kasvades kodusõjaks. Süüriasse tuldi kokku üle islamimaailma nii Tuneesiast kui Saudi Araabiast, Türgist ja ka Euroopast. Ülestõusnute jaoks oli kõige olulisemaks Islamiriigi loomine ja Süüria muutumine usulise puhastuse keskuseks (Rosany 2015, 97). Iraagi poliitikut hoiatasid Süüria tollast presidenti al-Assadi, et Iraagi ja Süüria piiridel käib Iraagi Islamiriigi tegevus ning lähitulevikus on võimalik, et ka sinna tungitakse sisse (Enemy of Enemies 2015 Part I, min 42.45). Kuna riigis käis kodusõda oli Iraagi Islamiriigi sissetung sinna märksa lihtsam.

2013. aasta aprillis astus Iraagi Islamiriik Süüria kodusõtta. Peagi kuulutas Iraagi Islamiriigi senine liider al-Baghdadi välja uue riigi nime – Iraagi ja Süüria Islamiriigi. Sissetungiga Süüriasse sattus uus rühmitus mitmete teiste Süürias tegutsenud ja tegutsevate rühmituse pahameele alla ning algasid ka võitlused nendega (Enemy of Enemies 2015 Part II, min 17.00). IS on siiani korduvalt kaotanud maad, kuid siis jällegi seda tagasi võitnud ja veelgi enam laienenud (Rosany 2015, 98). Süüriasse laienemisega saab rühmitus end veelgi paremini rahastada, sest tema kontrolli all on mitmed naftaväljad nii Iraagis kui Süürias (Rosany 2015, 98) (Enemy of Enemies 2015 Part II, min 30.00). Samuti rahastatakse rühmitust lunaraha nõuetega, pangaröövidega, müües telefone, sigarette või passe (Rosany 2015, 99).

Juunis 2014, tungisid ISi väed Edela-Iraaki ning jõudsid peaaegu pealinnani välja (Kaválek 2015, 2). Näiteks tungiti Iraagi teise suurimasse linna Mosulisse, mida Iraagi enda sõdurid kaitsta ei suutnud. Võeti üle USAst maha jäänud relvad, autod, tankid

(Enemy of Enemies 2015 Part II, min 20-24.00). 2014. aasta Ramadani esimesel päeval kuulutati välja Islamiriik(IS) kui selline. Samuti määrati selle kalifaadiks Abu Bakr al-Baghdadi ehk Kaliif Ibrahim (Rosany 2015, 99-100) (Enemy of Enemies 2015 Part II, min 24-25.00). Sellest päevast alates pidid kõik moslemid temale alluma. Rosany hinnangul sobis Baghdadi kalifaadiks usulistel põhjustel hästi, sest tema täis nimest täheldub, et ta oli otsene Muhammadi järeltulija. Autori andmetel võitleb Islamiriigi eest 20 000-31 000 võitlejat enam kui kaheksakümnest erinevast riigist. Islamiriigil on tänasel päeval ministeeriumid, täidesaatvad organid, maksud, tollid, salateenistus ja pealinn Raqqa. Islamiriik soovib end siiski laiendada, et ühendada kõik islamimaad (Rosany 2015, 100).

### 3.1.2 Islamiriigi vastandumine äärmusliku rühmituse teoriaga

Äärmusliku rühmituse defineerimise peatüki juures toodi välja grupeeringu olulisemad tunnused. Nendeks on:

1. Kindlad põhimõtted, diskursus
2. Ideoloogiale toetuse otsimine islami allikmaterjalidest
3. Vastandumine mittemoslemitele
4. Püha sõja pidamine
5. Vägivalla õigustamine usulistel alustel
6. Propaganda

Järgnevalt vaadeldakse, kas Islamiriik vastab neile tunnustele.

#### *Kindlad põhimõtted, diskursus*

Islamiriigi diskursus põhineb salafistide-jihadistide ideoloogial, mille eesmärgiks on moslemid tagasi tuua oma esialgse ja „puhta” usu juurde (Tomé 2015, 119). Tomé artiklist järeldub, et ISISe võitlejad tahavad luua kalifaati, kus riigivõim oleks tuletatud islami seadustest ning, mis ulatuks üle kogu moslemi kogukonna Hispaaniast Kagu-Aasiani. Tegelikult on see autori hinnangul rohkem poliitiline, kui usuline eesmärk, kuid ISIS väidab, et ei saa üht ilma teiseta. Islamiriik ootab kõikidelt moslemitelt truudust kalifaadile ja kaliifile (Tomé 2015, 121). Seega on Islamiriigil olemas kindlad eesmärgid ja diskursus, millest ta lähtub.

### *Ideoloogiale toetuse otsimine islami allikmaterjalidest*

ISISe kõige „üllamaks” eesmärgiks on luua kalifaat *jihadi* abiga. Nad toovad selle ettekäändeks Islami seaduste ja Prohvet Muhammadi kogumiku *sunna* tõlgendused, kus mitteuskujad peavad surema uskujate käe läbi (Tomé 2015, 120). Olgugi, et enamik tõlgendustest on valed või ülepaisutatud, siis järgitakse neid siiski. Bar lisab, et üheks ideoloogia osaks on kalifaadi loomine ning kaliifi võim kõigi üle. Seejuures tähendab kaliif „teda, kellele peab alluma” ja „teda, kes on uskujate juht.” Nii kutsuti Prohvet Muhammadi ning nii kutsutakse tänast ISISe kaliifi (Bar 2016, 2). See näitab, et ISISel on olemas ka teine äärmusrühmituse tunnus, sest oma ideoloogias toetatakse islamile, ent äärmuslaste tõlgendused Koraanist ja Muhammadi ütlustest on küsitava väärtusega.

### *Vastandumine mittemoslemitele*

Islamiriik teeb selged eristused „tõeliste uskujate” ja mitteuskujate vahel. Tomé kirjeldab, et mitteuskujate alla kuuluvad ka moslemid, kes Islamiriigi arvates ei usu tõeliselt või ei ole islamile nende hinnangul piisavalt truud. Islamiriik väidab, et seetõttu on mitteuskujate vastu lubatud ka vägivald. Näiteks on Islamiriigis lubatud rünnata šiiitidest moslemeid (Tomé 2015, 119-121). Mittemoslemitelt võetakse Islamiriigis kõik õigused ning samuti ei tohi nad võidelda Pühas sõjas (Bar 2016, 5-6).

### *Pühja sõja pidamine & Vägivalla õigustamine usulistel alustel*

Tomé artiklist lähtudes näevad Islamiriigi võitlejad end kui algupärase islami kaitsjaid. Nad toetavad autori hinnangul oma tõed Prohvet Muhammadi ütlustele ning väidavad, et islamit ohustavad mitteuskujad, kelle vastu peab pidama Püha sõda. Nad peavad vägivalla kasutamist ainsaks viisiks, et võidelda vaenlastega ning kaitsta „puhast” islamit (Tomé 2015, 120). Ehkki ka see väide on küsitava väärtusega, sest seda „puhast” islamit ei rakendata Islamiriigi elus sugugi palju.

### *Propaganda*

Islamiriigi propaganda töötab väga mitmel rindel. Sõnumite, videode, fotode, internetilehekülgede, sotsiaalmeedia ning nende inglisekeelse väljaande „Dabiq” kaudu ülistatakse märtreid, enesetaputerroriste, Allahit, ideoloogiat, võitlusoskusi ning võõrvõitlejaid, kirjutab Tomé oma artiklis. Kaliif kutsub kõiki järgijaid postitama oma usulist eelistust internetti, et võimalikult paljudeni jõuaks Islamiriigi „tõde” (Tomé 2015, 129). Seega tegeletakse värbamisega läbi propagandamasina väga aktiivselt.

Selgub, et Islamiriik vastab kõigile äärmuslike rühmituse tunnustele ning seega võib teda edaspidises uurimistöös pidada ka üheks neist. Islamiriigil on olemas oma ideoloogia, mille eest võideldakse Pühas sõjas, et minna tagasi oma islami juurte juurde. Samuti otsitakse Koraanist ja teistest islami alusmaterjalidest viiteid, mis lubaksid Islamiriigi võitlejatel käituda vägivaldselt ning tappa mitteuskujaid.

## **3.2 Kuidas koheldakse naisi kriisikolletes üldiselt?**

Ahram kirjeldab oma artiklis, et sõja ja kriisi perioodidel on üldiselt levinud arusaam, et vaja on maskuliinsust, et kaitsta riigi territooriumit, inimelusid ja riigi au. Tema hinnangul on mehed need, kes võitlevad rinnetel ning teevad otsuseid, mis puudutavad sõjaväge ja turvalisust. Naised aga etendavad vastupidiselt meestele õrna ja kaunist rolli, keda peab sõjakoleduste eest kaitsma, kirjeldab autor. Naised ja lapsed jäävad sõdades tavaliselt tsiviilisikuteks. Sellised soorollid panevad paika selle, kes on nõrgem ja keda mõjutades saab mõjutada tugevamat (Ahram 2015, 58). Wachalak kirjutab, et kõiki seksuaalvägivallavorme kasutatakse sõjalistes konfliktides enamasti selleks, et alandada naisi ning nende mehi, kes esimesi kaitsta ei suuda. Pidev alandamine ja piinamine viib naistelt nende inimlikkuse (Wachalak 2012, 534), mis omakorda tähendab, et neid saab lihtsamini kontrollida ja allutada. ÜRO kategoriseerib seksuaalset kuritarvitamist kui sõjarelva ning märgib, et sõjalises konfliktis on olla turvalisem mees kui naine (Wachalak 2012, 535). Seega on üsna levinud, et naiste olukord kriisikolletes pingestub ning muutub vägivaldsemaks. Siiski saab teha vahet, kas tegemist on kriisikoldega islamimaailmas või väljaspool seda.

### **3.2.1 Naiste kohtlemine maailma kriisikolletes**

Wachalak kirjutab, et kuni üheksateistkümnenda sajandi lõpuni peeti naistevastast vägivalda sõjalises konfliktis sellega lihtsalt kaasnevaks kannatuseks. Autor lisab, et veel Esimeses maailmasõjas ei pööratud tähelepanu ega dokumenteeritud sõjaliste konfliktide ajal toimuvat seksuaalvägivalda. Kuigi Teise maailmasõja ajal täheldati ja dokumenteeriti aktide toimumist, ei karistatud seksuaalkuritegude eest kedagi (Wachalak 2012, 533).

Alcorn selgitab oma artiklis, et globaalselt hakati probleemile keskenduma aga 20. sajandi lõpus, kui laiemale avalikkusele sai teatavaks, et Serbia militaarvõimud

vägistasid süstemaatiliselt Bosnia moslemeid ja tegid neist orjad. Autor vaatleb ka Rwandas toimunud genotsiidi tutside vastu, kus seksuaalselt piinati üle saja tuhande naise. Kui pärast Teist maailmasõda sõjatribunal ei arvestanud seksuaalselt vägivalda karistamist väärt tegu, siis pärast Bosnia ning Rwanda sündmusi hakati süstemaatilist vägistamist ja seksuaalset piinamist kategoriseerima kui sõjakuritegusid (Alcorn 2014, 2034).

Ehkki naised on läbi ajaloo maailma eri paigus koheldud kriisiolukordade ajal vägivaldselt, siis tänapäeva demokraatlik maailm peab lugu inim – ja kodanikuõigustest ning kriisikolletes naiste vabadusi, õigusi ei piirata. Peab tõdema, et mehed tunnevad siiski kohustust naised kaitsta ja seetõttu asutakse kriisi puhkedes naised ja lapsi esimestena kriisiolukorrast eemaldama. Samuti on demokraatlikus maailmas seksuaalvägivald karistatav ning seega toimub seda kriisikolletes vähe. Ignoreeritud kuriteost on saanud viimase kahe kümnendiga väga oluline seadus, millest peetakse kinni. Täna on demokraatlik maailm see, kes tahab ka mujal ilmas lõpetada seksuaalvägivalla.

### **3.2.2 Naiste kohtlemine islamimaailma kriisikolletes**

Kui demokraatlikus maailmas on karistatav naistevastane vägivald sõjalistes konfliktides, siis islamimaailmas on see pigem tööriist, et rahvast mõjutada. Bahun & Rajan kirjeldavad oma raamatus, et Saddam Husseini sunniite eelistav režiim vägivallatses šiitidega nii ametlikul kui varjatud tasandil. Ka Süürias elavdas president Bashar al-Assad sunnide viha šiitide vastu, millest sai alguse riiklik vägivald. Rahvuslikud algatused mõlemas riigis saatsid korda massipiinamisi, röövimisi, etnilise puhastuse kampaaniaid. Nende eesmärgiks oli puhastada riigid jaziitidest, šiitidest, kurdidest ja shabakidest ning säilitada oma mõjuvõim (Bahun & Rajan 2016, 51).

Autorid lisavad, et Iraagis on sunniite vaid 20% rahvastikust ning selle jaoks, et oma võimu säilitada on nad šiite, keda on 60% Iraagi rahvastikust, massilised hävitanud. Samuti on veriselt maja surutud kõik vastuhakud. Praegune naiste ebakindlus piirkonnas tuleneb Husseini valitsemisaegadest, mil peeti Iraani-Iraagi ning kahte Lahesõda (Bahun & Rajan 2016, 52). Nende sõdade ajal üritasid võimu haarata šiiidid ja kurdid, ent Iraagi sõjavägi astus neile vastu ning vähendas paljude kommuunide suurust üksikute inimesteni. Kurdide vastu korraldati genotsiidid, neid gaasitades ja mürgitades, kuid enne surma kurdidest naised veel vägistades (Bahun & Rajan 2015, 53) (Ahram 2015, 62). Selleks, et kasvatada Iraagi sunniitide arvu, elustati polügaamia, legaliseeriti aumõrvad

(šiitide arvelt), naise rööviti ja müüdi seksiorjadeks, kirjutab Ahram. Naisi poodi sunnitud prostitutsiooni pärast ka avalikult üles (Ahram 2015, 62). Ka pärast Saddami kukutamist ei muutunud olukord paremaks. Iraak sai osaks ameeriklaste invasioonile, millest sai alguse kodusõda, mil palju naised pidid end raha teenimiseks müüma hakkama (Ahram 2015, 63). Iraagi sõjavägi on ka pärast ameeriklaste lahkumist vägivaldne ning vägistab naise nende laste, meeste ning vendade ees (Ahram 2015, 64).

Esialgu loodeti et uue al-Assadi võimuletulek vähendab Süüria sisest vägivalda, ent nii pea, kui režiimi püsima jäämine sattus küsimärgi alla, saatis al-Assad sõjaväe vähemusrahvusi vägistama, ründama ning maha suruma, ütleb autor Ahram oma artiklis. Selleks, et enda tegevust kaitsta tõi al-Assad ettekäändeks aumõrvade sooritamise (Ahram 2015, 59). Riigivõimud ja nende rahastatud militaariusused vägistavad nii naise kui mehi (Ahram 2015, 66). Bahun ja Rajan lisavad, et ka Süüria kodusõda oli suunatud šiitide kommuunide ja mittemoslemitest vähemuste poole. See tegi riigi haavatavaks ning ISISel oli lihtsam riiki sisse tungida, sest olemasoleva võimu vastaseid oli küllalt palju (Bahun & Rajan 2015, 58). Al-Assadide režiimide tagajärjel on Süüria kurdide populatsioon jäänud väga väikseks, sest sõjavägi ning nende repressioonid on teinud oma töö (Bahun & Rajan 2015, 59). Kodusõja algusaastatel kadus üle 60 000ndele süürlase ning selles süüdistatakse Süüria armeed, kes on süürlasi röövitud ning mõrvanud (Bahun & Rajan 2015, 60). Ehkki mitmete riikide ministrid ja organisatsioonide presidendid on viidanud Süürias toimuvatele õudustele, siis keegi täna otseselt seda ei takista. Samuti ei karista keegi Süüria ega Iraagi sõjavägesid kuritegude ja seksuaalkuritegude kordasaatmise eest. Nad on korda saatnud etnilist puhastust ja naistevastast vägivalda, ent ette pole selles suhtes võetud midagi. Riigid ise pigem edendavad sõjalisi konflikte kui suruvad neid maha ning paraku sellega kaasnevad naiste vägistamised, piinamised, tapmised.

Naistevastane vägivald ei ole mitte ainult omane olnud islamimaailmale. See on olnud sajandeid kui mitte aastatuhandeid sõdadega kaasnev kannatus. Ent nüüd on läänemaailmas selle ülesmärkimiseks loodud organisatsioonid ja karistamiseks sõjatribunalid ning lääs tunnustab selle olemasolu, kuigi veel sajand tagasi ei märgitud seksuaalvägivalda sõjas kui kuritegu. Islamimaailmas aga need seadused ei kehti, seal on küll organeid, kes märgivad üles naistevastaseid vägivallaakte, kuid karistamas ei ole seal kedagi, sest riikide endi sõjaväed viivad neid akte läbi.

### 3.3 Kas naiste väärsti kohtlemine on osa olemisest äärmuslik rühmitus?

Ülalpool vaatlesime, et äärmusliku rühmituse üheks sarnaseks jooneks on veel ka naiste väärkohtlemine. Samas käsitlesime just kriise nii islamimaailmas kui mujal, kus naiste olukord kriisi ajal halveneb. Nüüd püüame leida vastust dokumentaalfilmide ja teadusartiklite abiga sellele, kuidas on olukord Islamiriigis. Kas naiste kohtlemine on seal kehv tulenevalt kriisist või tulenevalt sellest, et tegu on äärmusliku rühmitusega.

Toome taaskord välja kõige olulisemad tunnused, mille olemasolu näitab, et tegu on äärmusliku rühmitusega. Nendeks on:

1. Lastega abiellumine
2. Naiste õiguste puudumine
3. Naised peavad olema pealaest jalatallani kaetud
4. Naised ei või omada vara ega lahutusõigust
5. Naiste süstemaatiline represseerimine, tapmine, vägistamine, vägivallatsemine
6. Naiste karistamine

Järgnevalt vaadeldakse, kuidas suhtestub Islamiriik nende tunnustega.

#### *Lastega abiellumine*

Üks kannatanutest räägib dokumentaalfilmis „Escape from ISIS (2015),” kuidas kinnipidamisasutuses oli tema kolmekümne kaheksast jaziidi naisest vanim. Ta oli siis 21. aastane. Kõige noorem sealsetest vägistatutest oli 9-aastane tüdruk (Escape From ISIS 2015, min 13.57-16.33). Valvur ütles sellepeale, et islamiusus on õigus võtta 9-aastast tüdrukut endaga voodisse ning nendega abielluda (Escape From ISIS 2015, min 16.38). Seega on Islamiriik lubanud abielluda ja seksuaalsesse vahekorda astuda alaealiste lastega.

#### *Naised peavad olema pealaest jalatallani kaetud & Naiste õiguste puudumine*

Ka naised, kes on moslemid, kannatavad ISISe julma kohtlemise käes. Nad ei tohi majast lahkuda, kui nende kõrval ei ole lähedasest isikust meessaatjat. Ka väga noored tüdrukud peavad olema pealaest jalatallani kaetud. Nähtaval tohivad olla vaid silmad ning needki maha löödud. Naised peavad kandma kahte kihti musta rüüd, et katta oma figuuri. Samuti kindaid ja kolme kihti loori, et nende silmad ei oleks nähtaval. Mis

puudutab riietumisreegleid, siis Islamiriik on selle koha pealt terve islamimaailma kõige rangem režiim. Naised peavad kandma vaid musta. Kui reeglitest kinni ei peeta, siis karistused on tavaliselt karmid. Ühel Islamiriigis elaval naisel olid kord silmad näha olnud ning ta peeti selle eest kinni. Teda piitsutati ja piinati, kuna ta ei olnud täielikult kaetud. Samuti karistatakse naisi, kui nad kannavad parfüümi või nad julgevad tõsta oma häält. Naistel ei ole Islamiriigis õigusi (Escape From ISIS 2015, min 10.30-12.45).

#### *Naiste süstemaatiline represseerimine, vägistamine, vägivallatsemine*

Islamiriigis toimuvat saab nimetada femitsiidiks (*femicide*). See tähendab naiste vastast vägivalda nii naiste kui tütarlaste vastu, kuniks nad selle kätte surevad. Vägivald tähendab seejuures seksuaalset ärakasutamist ja süstemaatilist vägistamist (Bahun & Rajan 2016, 45). Üks põgenema pääsenud naistest ütleb, et kui Islamiriigi sõdalased nad kätte said, siis eraldasid nad kinnipüütud mehed naistest ning käskisid meestel lamada. Kõik lamavad mehed tapeti. Võitlejad haarasid endale vähemalt ühe jaziidi naise või tüdruku ning vangistasid nad tubadesse, sest naised keeldusid nendega abiellumast olles ise just leseks jäänud. Seepärast jäeti naised ilma ka söögist ja joogist. Samuti sunniti tüdrukuid verd annetama, et ravida haavata saanud võitlejaid (Slaves of the Caliphate 2015, min 18.30- 21.00).

#### *Naiste orjastamine ja müümine*

Islamiriigi sõdalased lukustavad jaziidi naise tubadesse päevadeks, käies neid aeg-ajalt vägistamas ning piinamas. Neid koheldakse kui orje (Slaves of the Caliphate 2015, min 00.04-1.15), sest neil on selleks antud Islamiriigi poolt õigus. Islamiriik on välja andnud dokumendi, kus lubatakse osta, müüa ja kinkida naissoost kinnipüütud orje, sest nad on kõigest vara (Slaves of the Caliphate 2015, min 2.21). Ekspertide hinnangul on üks dokumentaalfilmis „Slaves of the Caliphate (2015)” näidatud ISISe propagandavideo tõene. Seal olevad Islamiriigi sõdurid räägivad jaziidi naiste orjaturust, mille üle on nad õnnelikud ning Allahile tänulikud, et neil on võimalus osta turult endale naisori. Samuti tahavad selles videos mitmed neist osta naisi võimalikult palju. Naiste hind sõltub sellest, kas tal on sinised silmad või mis olukorras on naise hambad. Ka üks kannatanu räägib, et jaziidi naiste hind on odav. Nii odav, et mõni ostab 3-4 tüdrukut korraga. (Slaves of the Caliphate 2015, min 8.21 – 9.55).



### *Naiste karistamine ja tapmine*

Selle jaoks, et naised reeglitest paremini kinni peaksid, moodustati osadest naistest relvarühm, kes naiste rõivastust ja käitumist Islamiriigis kontrolliksid. Üksuse naised karistavad ja piinavad teisi naisi allumatuse ja rõivastuse pärast. (Escape From ISIS 2015, min 12.47-13.44). Naised, keda arvatakse olevat rikkunud abielu või mõnda islamiseadust, loobitakse sageli Islamiriigi ja omaenda perekonna poolt kividega surnuks. Seda peab aga moslemist haritlane islamiusu vastaseks, sest tunnistajaid rikkumistele ega armukeste olemasolule sageli pole, mida Koraan peab vajalikuks olemas olla, et sellist karistust määrata (Escape From ISIS 2015, min 37.24-39.24).

### *Usu vahetamine*

Islamiriigis elanu ütleb, et noored tüdrukud võetakse liidrite poolt kaasa oma majja, kus neile õpetatakse Koraani lugema ja mõistma ning islami algtõdesid tundma (Slaves of the Caliphate 2015, min 7.23-8.20). Jaziidi naisi üritatakse veenda astuma islamiusku ja elama edasi ISISe aladel islamiusulisena Islamiriigi kaitse all (Slaves of the Caliphate 2015, min 5.44).

Ehkki ka mujal maailmas on naiste õigustega probleeme ning nende turvalisus ning heaolu kriisiolukordade ajal langeb, siis ülaltoodu näitab, et Islamiriik kasutab naiste peal siiski äärmuslikke meetmeid ning seda enam on ta defineeritav kui äärmuslik rühmitus. Ta vastab kõigile tunnustele ning mõnigatel juhtudel enamgi veel (näiteks vere annetamine võitlejatele). Ehkki naiste seas on küll teatav hierarhia, siis suurem osa naistest on represseerimiste ohvriteks, kui välja arvata need naised, kes ise seda teevad. Peab tõdema, et naiste väärkohtlemine on üks äärmusliku rühmituse tunnus, vähemalt islamimaailmas.

## **3.4 Kuidas põhjendavad Islamiriigi äärmuslased naiste väärsti kohtlemist?**

Eelnevas peatükis on mõningad põhjendused vägivaldsele käitumisele ja rüvetamisele juba välja toodud. Sõdalased usuvad või on pandud uskuma, et jaziidid on kuradikumardajad (Slaves of the Caliphate 2015, min 2, 14) ning peaksid pöörduma islami usku ning seni kuni seda tehtud pole võib neid alandada. Samuti annab sõdalastele õigustuse jaziidi naistega koletult käituda Islamiriigi poolt välja antud

dokument, mis ütleb, et jaziidi naised on orjad, keda võib müüa ja kinkida (Slaves of the Caliphate 2015, min 2.21).

Ent ISi kõige olulisem põhjus, miks koheldakse moslemitest ja mittemoslemitest naisi väärtalt on see, et neid ei peeta „tõelisteks uskujateks.” See tähendab, et on vaja allutada ja tappa need, kes Islamiriiki ei panusta. Nende hinnangul ei ole väärtust neil inimhingedel, kes ei ole moslemid (Bahun & Rajan 2016, 48). Seega kannatavad jaziidid, kurdid vägivalla all rohkem. Bahun ja Rajan lisavad, et ka sunniitidest naised kannatavad vägivalla all, kuigi nad arvatakse Islamiriigi poolt „tõeliste uskujate” alla ning neil on privileeg elada kalifaadis. Sunniitidest naisi sunnitakse varakult abieludesse ning sageli on nad kividega surnuks loopimise ohvrid (Bahun & Rajan 2016, 49).

Bahuni ja Rajan ütlevad, et Islamiriik on mugavdanud islami tekste enese eesmärkide jaoks. Näitena toovad nad selle, kuidas islami seadused ei luba vägistamisi ja naiste ning laste sihikuks võtmist. Valede tõlgenduste abiga on Islamiriik suutnud õigustada femitsiidi, et saavutada kalifaat, mis on täis „tõelisi uskujaid” (Bahun & Rajan 2016, 50). Ahram lisab, et Islamiriigi sõdalased põhjendavad oma käitumist ka sellega, et naised, keda nad müüvad, orjastavad ja bordellidesse tööle panevad, ei ole islamiusku ning seega patused. Nende hinnangul ütleb Islami seadus, et need naised rikuvad Püha sõja eesmärke (Ahram 2015, 67).

Mõistusevastaseid ja ebaloogilisi seletusi vägivallaaktide sooritamiseks ja seksuaalkuritegude toime panemiseks on veelgi. Paraku ei ole need pärit õigetest Koraani tõlgendustest, vaid väärastunud arusaamadest, mis ei vasta islami tõelisele olemusele. Võitlejatel puudub austus inimelu vastu, olgu see inimene siis islamiusku või mitte.

### **3.5 Kas Islamiriigi vägivallatsemisel on seos Süüria ja Iraagi ajalooga?**

Ahram kirjeldab oma artiklis, et ISIS arenes välja väga keerulistel aegadel Iraagis ja Süürias, mil keskkond oli täidetud vägivalla ja seksuaalse ärakasutamisega. Juba Saddami ja al-Assadi valitsemise all oli naiste väärkohtlemine viisiks, kuidas välja näidata domineerivat mehelikkust, lisab autor. Väärkohtlemine ja seksuaalne ärakasutamine oli riiklik repressioon. Sarnane käitumine kandus üle ISISe rühmitusele, et suruda läbi oma jõudu ja tahtmist (Ahram 2015, 59).

Nii Süürias kui Iraagis elavate naiste allasurumine, füüsiline ja mentaalne vägivald sai alguse enne kui tekkis Islamiriik. Nimelt sattus Hussein võimuletulekuga Iraak mitmesse sõtta ning selleks, et kindlustada oma võim, tappis, piinas Hussein nii šiiite kui kurde (Bahun & Rajan 2016, 53). Olukord Iraagi naiste osas oli halb, sest nad olid pärast mitmeid Iraagi sõdu leskedeks jäänud, neid müüdi, sunniti vara abielluma ning peksti ja vägistati nii kodudes kui väljaspool kodu (Bahun & Rajan 2016, 65). Süürias aga püüti režiimi säilitada läbi vägivalla ka pärast al-Assadi võimuletulekut, kasutades vägistamisi ja teisi seksuaalvägivalla tüüpe, et säilitada korda (Ahram 2015, 59). Süürias tekitas kahju veelgi enam just kodusõda, mitmeid rünnakud ja vägivallaaktid šiiitide ja mittemoslemite vastu (Bahun & Rajan 2016, 59-60). Seega kogesid mittemoslemitest ja šiiitidest naised juba enne Islamiriigi teket riigipoolset vägivalda. See aga tegi naised sisemiselt nõrgaks, et vastu panna Islamiriigi veelgi suuremale vägivalla tasemele (Bahun & Rajan 2016, 63).

Riigi konstante represseerimine oli juba enne Islamiriigi teket saanud naistele igapäevaseks. Kannatasid küll rohkem vähemusgrupid nagu šiiidid, kurdid ja jaziidid ent ka sunniitidest naised ei pääsenud kannatustest. Nende naiste lapsed kasvasid üles mõeldes, et riik peabki nii käituma, et riik peab kontrollima naiste riietust ja neid pidevalt represseerima. Seetõttu ei tasu imestada, et naistevastane vägivald, eriti vähemusgruppide vastu, on ka Islamiriigi üheks omaduseks. Kindlasti on alust arvata, et Islamiriigile omane vägivald tuleneb pigem režiimist, kus võitlejad üles kasvasid, mitte islamist endast. Samuti tasub tähelepanu pöörata sellele, et Islamiriik kasvas välja al-Qaeda'st, mille omadused ta samuti üle võttis. Islamiriigi tekkimise ajal olid aktiivsed ka väga paljud teised islamistlikud rühmitused, millest ISIS sai eeskuju võtta. Seepärast ei tasu arvata, et IS ja temaga kaasnev vägivald on islami kui religiooni sünnitus. Pigem on tegemist ajalooliste põhjustega ning ISISe vägivallatsemisel on seos Iraagi ja Süüria režiimidega.

### **3.6 Kuidas suhestub naiste väärkohtlemine islami pühakirja Koraaniga?**

Siinkohal peame võrdlema islami pühakirja ja Islamiriigi käitumist naistega, et vaadelda, kas rühmitus ja selle tõekspidamised tulenevad islamist või mitte. Samuti hinnatakse siin ka Süüria ja Iraagi vägivaldset käitumist naistega ja selle traditsioone, et

vaadelda, kas riigi tegevus vastab Koraanile. Toome esile tähtsamad naiste õigused islamis selle allikate alusel.

1. Mees ja naine on võrdsed, teineteist täiendavad
2. Naistel on õigus lahtusele
3. Selleks, et tappa, peab olema selge tunnistus
4. Naine saab omada vara ning raha
5. Naine ei ole kohustatud sunnitud abieluks
6. Naise vastu võib kätt tõsta vaid erandjuhtudel
7. Polügaamiaga peavad olema nõus mõlemad abikaasad
8. Naine peab katma oma pea, kaela ja rinna

Ülalpool on kirjeldatud, kuidas Islamiriigi sõdalased käituvad naistega. Seejuures ei vasta nad Koraanile mitmes aspektis. Nimelt ei luba nad naistel lahutada, omada oma vara ning sunnivad neid endiga abielluma. Samuti tapavad nad neid ilma tunnistusi ootamata ning peavad neid oma alamateks. Polügaamiaks ei küsita abikaasade käest luba ning naine peab Islamiriigis olema üleni kaetud musta riidesse, et keegi ei näeks nende silmi, figuuri või käsi. Samuti vägivaldsetakse naistega ilma põhjuseid või tõendeid vajamata.

Iraagis ja Süürias ei ole mittemoslemitest naiste olukord kiitmist väärt. Neid on riigi poolt represseeritud ja tapetud ilma tunnistusi võtmata ning sunnitud polügaamsetesse abieludesse. Siiski on moslemitest naiste olukord nende kahe riigi aladel veidi parem kui Islamiriigis, sest Süürias ja Iraagis on naistel õigus valida ning viimases ka õigus lahtusele. Siiski kannatavad sealsed naised paljuski koduvägivalla ning sõjaväe rünnakute all. Selle põhjuseks on aga traditsioonid, mis ei tulene islamist, vaid heal juhul selle tõlgendustest.

Keeruline on teha vahet islamimaailmas traditsioonidel ja religioonil, sest traditsioonid põhinevad enamasti religioonil. Kuid leidub ka neid traditsioone, mis ei käi islami olemusega kokku. Islamimaailmas käsitletakse mehi perekonnapeadena, mis tähendab, et mehed ootavad naiselt täielikku alluvust. Kui aga meestele tundub vähimalgi määral, et naine hakkab neile vastu, siis karistatakse teda peksmisega. Sellist käitumist põhjendatakse Koraani alusel, ehkki sealsed ütlused naisepeksu kohta, on kontekstist välja rebitud ning Koraan käsitleb ju tegelikult mehi ja naisi võrdsetena. Mehed üritavad vägivaldse käitumise abiga säilitada perekonna au (Douki et al 2003, 165), et naised

neid ei häbistaks, kuid „häbistamiseks” loetakse ka mõningates kohtades kõrvarõngaste või ripsmetušši kandmist). Islamimaailma mehed on suures osas arvamusel, et kui nad vägivallatsevad naistega, siis järgivad nad usku ning naise löömine on pigem naise enda süü (Douki et al 2003, 167). Kuna ühiskonnas on juurdunud, et mehed on naistest üle ning võivad oma tahtmise saavutamiseks kasutada vägivalda, kas mentaalset, füüsilist või seksuaalset, siis kasvavad ka lapsed üles sellist eeskuju järgides. Selline käitumine on üle kandunud valitsejate represseerimistest läbi ajaloo ning mehed on võtnud selle üle ning käituvad ka kodudes naistega vägivaldselt.

Traditsioonidest ja ehk ka religioonist tulenevalt, peame vaatlema Islamiriigi vägivaldse käitumisega põhjusena ka aumõrvade olemasolu islami ühiskonnas. Chesler kirjeldab, et naised hakatakse juba varajases eas ähvardama mõrvamisega oma perede poolt, kui nad ei käitu täpselt nii nagu nende pere soovib. Naised ei tohi lahutada vägivaldsest abikaasast või abielluda, kui vanemad seda ei luba (Chesler 2009, 61). Aumõrvasid kasutatakse selleks, et puhastada oma pere mainet selle langetaja tapmisega. Sellise käitumisega ähvardamine nõrgestab tüdrukuid ja naised nende sünnist saadik. Sisemuses nad peavad leppima, et nende saatus lasub kogu aeg nende pere, eriti perekonna meessoost esindajate, käes. Nii kasvavad üles seesmiselt nõrgad naised, kes hiljem naituvad korraldatud abielus ning ka seal peavad ehk taluma vägivalda. Autorid Douki et al on arvamusel, et naistevastane vägivald nagu ka ümberlõikamised ja aumõrvad (*honour killings*) tulenevad pigem kultuurist kui Koraanist (Douki et al 2003, 165). Koraan lubab kasutada vägivalda ja surmanuhtlust, vaid erandjuhtudel, mis peavad olema tõendatud. Seega ei saa öelda, et aumõrvadel oleks seos religiooniga ehkki islamimaailmas seda tihtipeale väidetakse.

Põhjendusi, miks Islamiriik käitub naistega ebainimlikult, ei tasu otsida kaugelt. Peab vaid vaatlema islamimaailma tavade, ajaloo ja religiooni tõlgendamise sisse. Ülalpool vaatlesime, millised õigused ja kohustused lasuvad naisel Koraani põhjal. Islamimaailma erinevas paigus on Koraani tõlgendatud aga konteksti väliselt ja nii nagu parasjagu on sobivaim. Seega on naistelt võetud nende esialgsed õigused. Nii ka Islamiriigis. Samuti represseerib IS naised nagu kord represseerisid või represseerivad siiani Iraak ja Süüria, mis pani ka aluse Islamiriigi tekkele ja selle vägivallatsemisele. Islamiriik kasvas sõna otseses mõttes välja kodudest, kus oli vägivalda ilminguid nõnda

palju. Sealt said nad endale ka põhimõtte, et naised on allutatavad, nõrgemad ja peaksid olema vägivaldselt koheldud. Koraan ise aga mõistab vägivallatsemise hukka.

## **4. Diskussioon**

Bakalaureusetöö uurimiseesmärgiks oli tõendada, et Islamiriik ise ega selle vägivallatsemine naistega ei tulene islamist. Inimeste seas on paraku väga sage arusaam sellest, et islam on vägivaldne usk ning see sünnitab vägivalda. Eriti just seetõttu, et islamimaailma sees on kõige rohkem terroristlikke, äärmuslikke grupeeringuid. Seega peeti oluliseks lahti mõtestada islam naiste vaatepunktist. Samuti otsiti põhjuseid, miks vägivaldne Islamiriik tekkis.

### **4.1 Islamiriigi tekkepõhjused**

Uurimise käigus leiti, et Islamiriik on tekkinud tingituna mitmest asjaolust. Esiti just seetõttu, et täna Islamiriigis sõdivad sõdalased, kasvasid üles represseerivates riikides. Samuti nägid nad äärmuslike gruppide tõusu ning seetõttu astusid ka ise sellisesse, et vähemalt enda peal lasuvad represseerimised lõpetada. Samuti andis võimaluse Islamiriigi tekkeks segane olukord Iraagis, kus ameeriklased, sunniidid ja šiiidid võitlesid kõik üksteise vastu ning otsest ja tugevat võimu ei omanud keegi. Islamiriigi tekkepõhjusteks ei saa lugeda „puhast” islamit, mille rajamine on nende üllaks eesmärgiks. Nad tahavad viia moslemid tagasi küll algse õpetuse juurde, kuid ise seejuures seda mitte jälgides. Nad tõlgendavad Koraani ja Prohvet Muhammadi õpetusi kontekstiväliselt ning neile nii nagu neile sobib. Nende valede õpetuste najale on seatud terve Islamiriigi ideoloogia ning seega ei saa pidada islamit nende alustalaks.

### **4.2 Naiste õiguste rikkumine**

Nagu juba öeldud, siis Islamiriik ei praktiseeri oma tegevuses islamit ega järgi Koraani tõelisi õpetusi. See on ilmne, et nad rikuvad naiste õigusi islamis. Ka sellel on ilmselt ajalooline tagataust. Kuna naisi on represseeritud nii traditsioonide kohaselt (aumõrvad, ümberlõikamine) kui ka Iraagi ja Süüria sõjavägede poolt, siis võis tunduda, et naiste väärkohtlemine on norm ning, et mehed seisavad naistest kõrgemal. Selline

represseerimine kandus edasi ka äärmusrühmitusesse, kus eriti suure piinamise all on vähemusgrupid ning mittemoslemitest naised. Islamiriigi sõdalased põhjendavad naiste väärkohtlemist sellega, et nad ei usu „puhtalt,” ei ole „väärilised” ning Islamiriik lubab sõdalastel naisi orjastada. Nad põhjendavad oma käitumist Koraani alusel ent viimane keelab naistega vägivallatsemine. See on lubatud vaid erandjuhtudel. Siiski oleks oodanud, et kalifaadis elavatele moslemitest naistele on suuremad õigused ja vabadused.

### 4.3 Islamiriigi vastavus teooriale

Veidi üllatava tulemusena vastas Islamiriik kõikidele väljatoodud äärmusliku rühmituse omadustele. Sealhulgas ka sellele, et naiste kohtlemine islamistlikus äärmusrühmituses on pigem norm kui erand. Hüpoteesis loodeti vastata vähemalt kolmele tunnusele, kuid tulemus kujunes suuremaks kui osati arvata. Eeldati, et lastega abiellumast hoidutakse ning naisi orjaturgudel ei müüda. Juba need kaks omadust näitavad, et tegemist on väga ohtliku grupeeringuga, mis tõepoolest saadab korda femitsiidi. Samuti peavad kõik islamistlikud rühmitused Püha sõda ning seeläbi väidavad, et usk lubab neil tappa. Pean oluliseks veelkord rõhutada, et islam lubab tappa vaid erandkorras ning see peab olema eelnevalt korralikult põhjendatud kaasus.

### 4.4 Tuleviku perspektiivid

Süüriale on üsnagi mugav, et Islamiriik neis pesitseb. Üheltpoolt unustab avalikkus ära, mida al-Assad on korda saatnud ning ta saab teha koostööd riikidega, kes tahavad ISISele vastu seista. Teisalt aga teenib Süüria kasu ka Islamiriigiga koostööd tehes. Iraak on aga seesmiselt nõrk ning ei saa hakkama Islamiriigi tõrjumisega oma aladelt. Nad süüdistavad ameeriklasi nii oma riigi nõrgestamises kui Islamiriigi tekkes. Seega on tõenäoline, et kui mitte ükski lääneriik midagi olukorra vastu ette ei võta, siis on Islamiriik tulnud, et jääda. On oodatav, et peagi on neil püsti kõik riigistruktuurid ja olemas kõik tunnused, et sellena toimida.

## 4.5 Vägivalla eristused

**Tabel 3. Naiste õigused erinevates kriisikolletes**

<b>Naiste kohtlemine kriisikolletes</b>		
	<b>Konventsionaalne armee</b>	<b>Äärmusrühmitus</b>
<b>Islami- maailmas</b>	Süüria ja Iraagi kultuuritraditsiooni kuulub paraku mittemoslemitest naiste represseerimine. Moslemid saavad Iraagis aga lahutada ning nii Iraagis kui Süürias valida. Siiski on armeed süstemaatilised naisi represseerinud ning vägistanud.	ISIS kohtleb naisi ääretult julmalt, neid piinates, ostes, müües, vägistades, orjastades ning prostitutsioonile sundides. Islamiriigi aladel on mittemoslemitest naiste olukord ääretult karm ning palju kergemini ei pääse ka moslemitest naised.
<b>Üldiselt</b>	Ajalooliselt on sõjalukorrad kaasa toonud naistevastast vägivalda, ent kui demokraatlikus maailmas on see nüüdseks keelatud. Seda ei praktiseerita ka kriiside ajal, ent peab tõdema, et just siis on mehed naiste ja laste kaitsjateks ning nad eemaldatakse kriisipiirkondadest, et neile mitte kahju teha.	Ka mujal maailmas sattuvad naised kriisiolukordades seksuaalse väärkohtlemise ohvriteks. Nad võivad olla nii rühmituse liikmed või rühmituse poolt röövitud naised. Võrreldes Islamiriigiga puudub rühmitusel tugev ideoloogiline taust, ehkki see on üldjuhul olemas. Seega on naiste väärkohtlemine äärmusrühmituses normiks

Allikas: autori koostatud

Bakalaureusetööst selgus, et kui vaadelda islamimaailma sees olevat kaht riiki, Süüriat ja Iraaki, ning Islamiriiki, siis nende käitumine naiste ning vähemustega ei erinegi niivõrd kui oleks võinud loota, oodata. Siiski on Islamiriik äärmuste äärmus, kuna vastas kõigile väljapakutud äärmusliku rühmituse tunnustele. Erinevalt islamimaailma äärmusrühmitustest, puudub teistel äärmusrühmitustel tugev ideoloogiline alus ent siiski koheldakse naisi neis ja nende poolt teisejärgulistena ning sageli kasutatakse neid seksuaalselt ära või vägivallatsetakse nende kallal. Olukord on kõige parem demokraatlike riikide kriisiolukordades, kus üldjuhul kaitstakse naisi ning viiakse nad kriisipaigast eemale ilma neid represseerimata.



## 4.6 Võimalused edasiseks uurimiseks

Kui pöörata nüüd tähelepanu sellele, mis jäi uurimata või, milliseid aspekte võiks veel uurida, siis ilmselt oleks oluline uurida ka seda, kas Islamiriik on vaid äärmusrühmitus. Aina enam koguneb allikaid ja tundemärke sellest, et grupeeringul hakkavad tekkima riigi tunnused. Islamiriik kogub makse, tal on oma pealinn, ta tegeleb väliskaubandusega (nafta müümine). Samuti on tal oma infrastruktuur ja kindel territoorium, mida on senini kaitsta suudetud (kindla sõjaväega), seega oleks huvitav võrrelda, kumb on ta enam, kas ekstremistlik grupp või riik.

Kindlasti tasuks uurida naiste hierarhiat ISISes ning neid naiste rühmitusi, kes võitlevad sõdalastena Islamiriigi vastu. See oleks kui naiste sõda naiste vastu. Islamiriigi sees paraku see nii juba on, sest naistest koosnev üksus karistab neid naisi, kes loodud reeglitest kinni ei pea. Sarnaselt Islamiriigiga represseeris ja represseerib Talibangi naisi väga julmalt ning seetõttu oleks neid huvitav asetada võrdlusanalüüsi.

## Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö ülesandeks oli uurida islami seost Islamiriigi ja naiste represseerimisega. Eesmärgiks oli leida seosetus nende aspektide vahel. Loodeti leida, et naiste väärkohtlemine Islamiriigis ei tulene islamist, vaid selle väärastunud traditsioonidest, tõlgendustest ja praktiseerimistest. Islamiriiki prooviti sobitada ka äärmusliku rühmituse raamistikku. Samuti sooviti näidata, et naistevastane vägivald kriisikolletes ei ole omane vaid Islamiriigile. Selle jaoks, et anda parem tulemus uurimistulemustest, on tulemused esitatud tabelina.

**Tabel 4. Uurimisküsimuste järelused ja arutelu**

Uurimisküsimused	Järeldused	Arutelu
<b>1. Kas Islamiriik kategoriseerub äärmusliku rühmituse alla?</b>	Islamiriik kategoriseerub äärmusliku rühmituse alla.	Islamiriik vastas kõigile kuuele äärmusliku rühmituse tunnusele ning seega ületas ta ootusi, sest eeldati, et ta vastab vaid kolmele. Selgus, et Islamiriik on oma tegevuses väga äärmuslik ning kindlasti tasuks teda liigitada ekstremistlikuks grupiks.
<b>2. Kuidas koheldakse naisi kriisikolletes üldiselt?</b>	Islamimaailmast väljaspool on koheldud naisi samuti kriisikolletes vägivaldselt, kuid tänapäeva demokraatlikus maailmas on see taunitav ning karistatav. Islamimaailma kriisikolletes, mida lahendavad riigid, on naiste olukord vägivaldne.	Tänapäeva kriisikolletes üritatakse naisi päästa ning elimineerida neist paikadest, kus kriis toimub. Mehed on nende kaitsjateks. Paraku ei ole see nii islamimaailmas (Süüria & Iraak), kus sõjaväed, kes peaksid riigi inimesi kaitsma hoopis vägistavad, mõrvavad ja represseerivad neid süstemaatiliselt nagu teeb seda ka ISIS.
<b>3. Kas naiste väärsti kohtlemine on osa olemisest äärmuslik rühmitus?</b>	Naiste väärsti kohtlemine on osa olemisest äärmuslik rühmitus.	Selgus, et naiste väärsti kohtlemine on samuti äärmusrühmituse tunnus, millele IS taaskord vastas. Toodi välja kuus tunnust, kuidas naisi äärmusrühmituses koheldakse ning IS vastas kõigile.

<p><b>4. Kuidas põhjendavad Islamiriigi äärmuslased naiste väärsti kohtlemist?</b></p>	<p>Nad põhjendavad seda naiste „puhta” usu puudumisega ning Islamiriigi ning Koraani valesti tõlgendatud seadustega.</p>	<p>Islamiriigi sõdalased on veendunud, et nad teevad kõike õigesti, kui naisi väärkohtlevad, sest nii Koraan kui Islamiriik on neile seda lubanud. Paraku on IS Koraani valesti tõlgendanud, et sellist vägivalda lubada. Orjuse, piinamise, sundprostitutsiooni kasutamine ISi aladel ületab igasugused mõistuse piirid.</p>
<p><b>5. Kuidas suhestub naiste väärkohtlemine islami pühakirja Koraaniga?</b></p>	<p>Naiste väärkohtlemine nii islamimaailma riikides kui Islamiriigis endas ei ole põhjendatud Koraani alusel.</p>	<p>Koraani on aluseks toodud, et põhjendada naistevastast vägivalda, ent Koraan seda ise ei soosi. Pigem ta keelab ja väldib vägivalda seal, kus võimalik. Kui kasutatakse Koraani naiste vägivalda põhjendamiseks, siis on teada, et see põhjendus on Koraani kontekstist välja võetud või valesti tõlgendatud.</p>
<p><b>6. Kas Islamiriigi vägivallatsemisel on seos Iraagi ja Süüria ajalooaga?</b></p>	<p>Islamiriigi vägivallatsemisel naistega on otsene seos Süüria ja Iraagi vägede poolt korda saadetud represseerimistega.</p>	<p>Segane ja keeruline sisepoliitiline olukord andis Islamiriigile võimaluse tekkida. Samuti on juba mitu kümnendit riigis represseerinud oma kodanikke ja mittemoslemitest naisi läbi oma armee. Täpselt samasugune muster kandus üle ka Islamiriigile, kes vägivallatseb samuti naistega ning eriti vähemusgruppidega.</p>

Allikas: autori koostatud

Tabelist selgub, et Islamiriik vastab eranditult kõigile äärmuslikele omadustele ning seetõttu peetaksegi teda üheks kõige äärmuslikumaks rühmituseks Boko Harami, al-Qaeda ja Talibani kõrval. Siiski on püütud teha eristus selle vahel, mis on islam ning mis on ekstremistlik käitumine, mida põhjendatakse islamiga. Seega ei saa öelda, et islam on Islamiriigile ja naistevastasele vägivallale alusepanijaks. Naiste väärkohtlemise põhjusteks on segu ajaloolistest ja traditsioonilistest riiklikest represseerimistest ning islami valesti tõlgendamisest. Uurimistöö püüdis mõista anda, et ka teistes maailma

piirkondades on kriiside ajal naised represseritud ning nende õigused piiratud, ent peab tõdema, et nii ekstreemset ja äärmuslikku olukorda mujal maailmas ei eksisteeri. Kindlasti on Islamiriigi näol tegemist grupeeringuga, mille vastu peaks ühendama jõud ning tõepoolest midagi ette võtma. Rühmitus tekitab kogu maailmale probleeme terrorismiaktidega kui põgenikekriisiga. Samuti kannavad sajad tuhanded perekonnad ISISse tõttu kaotusi ning naised piinlevad nende sõdalaste käes. Seetõttu peaksid riigid, organisatsioonid grupeeruma ning tõsiselt rühmituse vastu midagi ette võtma, enne kui see veelgi laialdasemalt levib ja jõuab meile koju kätte. Seniks kuni midagi ette ei võeta, ei kao ka rühmitus ning selle vägivaldsemine kuhugi.

## Summary

### **Violence against women in extremist groups: Example of the Islamic State**

The aim of this bachelor thesis is to explore how are the woman treated in Islamic state and is the treatment related to Islam. Islam is quite often understood as a violent religion, because the number of extremist groups the in Islamic world is bigger than anywhere else. The main question of the thesis is „What are the reasons of woman mistreatment in the Islamic State extremist group?“ To answer that question adequately, the thesis had to explore a number of aspects. First of all the theoretic basis of the extremist group was created and then the Islamic State was compared with it. The hypothesis had hoped that the Islamic state would at least answer to three out of six extremist group features. But it answered to all six meaning that the IS can be considered as a very extremist group.

The thesis also considered that maybe the mistreatment of women in crisis is something that is happening all around the world. It can be found in the history that in wartime the woman were the ones, who were suffering rape, torture and violence, sex slavery. But in today's democratic world, the states do not practice these things in times of warfare, because they are considered as war crimes. Unfortunately the militaries of Iraq and Syria still practice women abuse toward minority groups and women especially to remain in power.

Research also explored if the abuse of women is something that is inherent to extremist groups and the Islamic State. It was found, that the extremist groups that operate in the Islamic world are indeed violent against women. So are the extremist groups outside the Islamic world, but if the Islamic terror groups defend themselves with wrongly interpreted Islam than the other groups do not have a religious justification.

The research looked at the woman's rights in Quran and compared them with the "rights" that the women have in the Islamic State. It was found that the women are mistreated unimaginably monstrous and the Islamic State thereby does not practice Islam. It was also found that the history of Syria and Iraq helped the IS to develop, because both of the states were treating its citizens with terror and because a lot of extremist groups were active during the times of war in Iraq and Syria.

The Islamic State claims to practice Islam in his doings. They are certain that Quran is accepting the *jihad*, the mass murders, the slave markets and the extreme violence. The thesis found that this is not true. The Quran does not support violence against anyone. The violence as a solution is considered in only certain situations, but the Quran does not allow to kill, to rape and to torture without firm evidence.

There are mixtures of reasons why the Islamic State is violent against women. In this bachelor thesis, there is considered, that the violence is not coming from Islam but from the misinterpretations of it. The fighters and the leaders have actually put together their own religion that they call Islam, but the Quran or Prophet Muhammad are not allowing this kind of jihadist behavior against women. The reason, why the ISIS is abusive with women, is lying in the history and the traditions of the states it is in. Today's fighters grew up in violent Syria and Iraq, whose military mistreated people. They saw how the people were tortured, stoned to death or killed because of honor. The two of the last ones are usually banned in Islamic countries, but they were allowed in Syria and Iraq in wartime, when the military had to explain their doings. The banned methods are not considered to be truly Islamic, because the doing has to be firmed with evidence. These methods carried on to ISIS and the today's fighters do not know anything but violence that the state should provide, because Iraq and Syria have done and are doing the same.

## Kasutatud kirjandus

Teadusartiklid:

1. Ahram, Ariel I. 2015. „Sexual Violence and the Making of ISIS.” *Survival*, 57(3), 57-78
2. Alcorn, Ted. 2014. „Responding to sexual violence in armed conflict.” *Lancet*, 383(9934), 2034-2037
3. Bar, Samuel. 2015. „The implications of the Caliphate.” *Comparative Strategy*, 35(1), 1-14
4. Celso, Anthony N. „The Islamic State and Boko Haram: Fifth Wave Jihadist Terror Groups.” *Elsevier Inc*, 59(2), 249-268
5. Chesler, Phyllis. 2009. „Are Honor Killings Simply Domestic Violence?” *Middle East Quarterly*, 16(2), 61-68
6. Douki, Saida et al. 2003. „Violence against women in Arab and Islamic countries.” *Archives of Women's Mental Health*, 6(3), 165-171
7. Franks, Mary Anne. 2003. „Obscene Undersides: Women and Evil between the Taliban and the United States.” *Hypatia*, 18(1), 135-156
8. Goodson, Larry P. 2001. „Perverting Islam: Taliban social policy toward women.” *Central Asian Survey*, 20(4), 415-426
9. Kavalek, Tomáš. 2015. „From al-Qaeda in Iraq to Islamic State: The Story of Insurgency in Iraq and Syria in 2003-2015.” *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 14(1), 1-32
10. Rogan, Randall G. 2010. „Jihad Against Infidels and Democracy: A Frame Analysis of Jihadist Ideology and Jurisprudence for Martyrdom and Violent Jihad.” *Communication Monographs*, 77(3), 393-413
11. Rosany, Stephan. 2015. „The Rise and Demise of the IS Caliphate.” *Middle East Policy*, 22(2), 94-107
12. Taylor, Lynn L. 2014. „Boko Haram Terrorism: Reaching across International boundaries to aid Nideria in the Humanitarian crisis.” *ILSA Journal of International & Comparative Law*, 21(1), 1-24
13. Tomé, Luís. 2015. „The «Islamic State»: trajectory and reach a year after its self proclamation as a «Caliphate»” *JANUS.NET e-journal of International Relations*, 6(1), 117-139

14. Torres, Manuel R. et al. 2006. „Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda.” *Terrorism and Political Violence*, 18(3), 399-421
15. Wachala, Kas. 2012. „The Tools to Combat the War on Women’s bodies: Rape and Sexual Violence against Women in Armed Conflict.” *International Journal of Human Rights*, 16(3), 533-553
16. Weiner, Laura. 2004. „Women and Islam: Choosing to veil and other paradoxes.” *Policy Review*, (127), 49-66

Internetiallikad:

1. Gelles, Michael G. & Borum, Randy & Palarea, Russell. 2005. „The Fundamentals of Islamic Extremism: Psychological Considerations for Developing & Managing Counterterrorism Sources.”  
<https://info.publicintelligence.net/NCIS-IslamicExtremism.pdf>  
(kõlastatud 20.01.2016)
2. Paterson, Kerry K. 2013. „Colombia.” 18. September  
<http://www.womenundersiegeproject.org/conflicts/profile/colombia>  
kõlastatud (13.05.2016)
3. United Nations. General Assembly. 1993. „Declaration on the Elimination of Violence against Women.” 20. detsember.  
<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm> (kõlastatud 20.01.2016)
4. The Guardian. 2008. „Jungle Fever.” 24. august.  
<http://www.theguardian.com/world/2008/aug/24/farc.colombia>  
(kõlastatud 12.05.2016)

Audiovisuaalsed salvestised:

1. Al Jazeera Documentary. 2015. „*Enemy of Enemies: The Rise of ISIL. Part 1*”  
October 2015.  
Saadaval: <http://www.aljazeera.com/programmes/specialseries/2015/10/enemy-enemies-rise-isil-151017151127849.html> (kõlastatud 8.03.2016)
2. Al Jazeera Documentary. 2015. „*Enemy of Enemies: The Rise of ISIL. Part 2*”  
October 2015.



- Saadaval: <http://www.aljazeera.com/programmes/specialseries/2015/10/enemy-enemies-rise-isil-151017151127849.html> (külastatud 8.03.2016)
3. Channel 4 Documentary. 2015. „*Escape from ISIS.*” October 2015.  
Saadaval: <https://www.youtube.com/watch?v=uTgzeADTV3g> (külastatud 4.05.2016)
  4. BBC Documentary. 2015. „*Yazidi women: Slaves of the Caliphate.*” January 2015. Saadaval: <https://www.youtube.com/watch?v=bO1r0s2mw1k> (külastatud 2.12.2015)

Raamatu allikad:

1. Azeem, Sherif Abdel. 2010. *Naine judaismis, kristluses ja islamis*. Alexandria: CIMS
2. Bahun, Sanja & Rajan, Julie. 2016. *Violence and Gender in the Globalized World: The Inmate and the Exmate*. London: Routledge
3. Gereluk, Dianne. 2012. *Education, Extremism and Terrorism: What should be taught in citizenship education and why?*. London: Continuum International Publishing Group
4. Hommik-Mrabte, Kätlin. 2011. *Mida peaks teadma islamist?* Eesti Islami Kogudus
5. Jan, Faizullah. 2015. *Muslim Extremist Discourse: Constructing Us versus Them*. Lanham: Lexington Books
6. Palmer, Monte & Palmer Princess. 2004. *At the Heart of Terror: Islam, Jihadists, and America's War on Terrorism*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers
7. Palmer, Monte & Palmer Princess. 2009. *Islamic Extremism: Causes, Diversity & Challenges*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers

**Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Mina,

\_\_\_\_\_

*(autori nimi)*

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

*(lõputöö pealkiri)*

mille juhendaja on

\_\_\_\_\_

*(juhendaja nimi)*

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus **16.05.2016**

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....  
Triin Kaaver